

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

F.Köçərli adına Respublika
Uşaq Kitabxanası

Mənəvi saflıq sorağı-Sadıq Elcanlı yaradıcılığı

Qəhrəmanını həyatdan götürən yazıçı- Vaqif Musa

Sadıq Elcanlının 60, Vaqif Musanın 80-illik yubileyi münasibəti ilə respublika uşaq kitabxanaları üçün hazırlanmış metodik vəsait

Bakı – 2016

Tərtibçi:

Aynurə Əliyeva

Redaktor və
buraxılışa məsul:

Şəhla Qəmbərova

“Mənəvi saflıq sorağı” Sadiq Elcanlının 60, Qəhrəmanını həyatdan götürən yazıçı- Vaqif Musanın 80 illik yubileyi münasibətilə yazılmış metodik vəsait.

Bakı – 2016

Mənəvi saflıq sorağı-Sadıq Elcanlı yaradıcılığı.

Sadıq Elcanlı (İbrahimov) 12 yanvar 1956-cı ildə Şabran (Dəvəçi) rayonunun Surra kəndində anadan olmuşdur.1978-ci ildə filologiya fakültəsini bitirmişdir. Əmək fəaliyyətinə 1976-cı ildə başlamış, 1981-1984-cü illərdə C. Məmmədqluzadənin ev müzeyində elmi işçi, 1984-1992-ci illərdə Azərbaycan teleradio şirkətində müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. Əmək fəaliyyəti “Azərbaycantelefilm” Yaradıcılıq Biriliyinin baş redaktoru (1992-1997), ədəbiyyat və publisistika baş redaksiyasının baş redaktoru kimi davam etdirmiş, uzun müddət Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri baş redaksiyasının baş redaktoru işləmişdir.Yaradıcılığa 70-ci illərdən başlayan Sadıq Elcanlı ilk qələm təcrübəsi olan “Qudyalçay nəğmələri”, “Yaşıl budaqlar”, “Səhər” və s. əsərləri almanaxlarda çap olunmuşdur. Povest və hekayələrinin yer aldığı “Sirlə səs sorağı” adlı ilk kitabı 1988-ci ildə işıq üzü görmüşdür. Sonrakı illərdə isə yazıcının “Əbədi sevginin xatirələri”, “Yaddaş yarası”, “Qanlı Quzğun meydanı”, “Mənim mövqeyim”, “Zülmət”, “Sükutun sonu” və s kitabları nəşr olunub. Sadıq Elcanlı 50-dən artıq bədii televiziya filminin, eyni zamanda milli televiziyanın daimi verilişlərinin (“Vətən”, “Poeziya”, “Qurtuluş”, “Vətəndaş”, “Araz”, “Klassik irsimizdən”, “Şam işığında”, “Yurd yeri” və s.) yaradıcısı və ssenari müəllifi olub. Əsərləri ərəb, fars, ingilis, bolqar və s. dillərinə tərcümə olunub. Sadıq Elcanlının 60-illik yubileyi ilə əlaqədar kitabxanada bir sıra tədbirlər keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Bu tədbirlərin əsas mahiyyəti bir sıra ədiblərin, eləcə də, sözü gedən yazıcının əsərlərinə oxucu diqqəti yönəltmək və onun əsərlərini tanıtmışdır. Bu öhdəlik ən çox kitabxanaçının üzərinə düşməkdədir. Bu münasibətlə kitabxanada yazıcının kitab sərgisi hazırlanır. Sərgiyə “Sadıq Elcanlı-60”, “Ədəbi yolum işığa

heyrdən başladı”, “Yaddaş yarası” ,“Qanlı Quzğun meydanı”, “Mifdən qədim adam”, “Sirli səsin sorağında”, “ Qədim bir nağılın qul bazarında”, “Sübhün sərin havası”, “Saflıq sorağında”, “Bir günlük itki” və s. başqa başlıqlar verilə bilər. Şairin bir sıra kitabları, “Sükutun sonu”, “Əbədi sevginin xatirələri”, “Yaddaş yarası”, “Qanlı quzğun meydanı” və s. kitablar, eləcə də, sözü gedən yazıçı haqqında ədəblərimizin söylədiyi fikirlər və dövrü mətbuatdan bəzi nümunələr sərgidə nümayiş oluna bilər.

Görkəmli şəxsiyyətlərin Sadıq Elçanlı haqqında söylədikləri.

1.“Sükutun sonu” Azərbaycan nəsrində təzə söz deyən kitabdır. Dünya ədəbiyyatında çox gözəl nümunələri olan elmi-fantastik nəsrin milli ədəbiyyatımızda yükünü, ağırlığını çəkmək şərəfi Sadıq Elçanlının bəxtinə düşüb.

Xalq şairi Nəbi Xəzri

2. Sadıq Elçanlının “Sirli səsin sorağı” kitabı onun bir yazıçı kimi axtarışlarının sabahına ümid doğurur.

Alim Bəxtiyar Məmmədzadə

3. Sadıq Elcanlı o şəxslərdəndir ki, ömür yolunu xalqına, vətəninə faydalı işlərə sərf edir. Ədəbiyyat tarixinin qorunmasında, intellektual nəsrin zənginləşməsində özünəməxsus xidmətlər göstərir.

Kitabxanaçının yuxarı sinif şagirdləri arasında kitab müzakirəsi keçirməsi üçün, oxuculara on gün ərzində Sadıq Elcanlının əsərlərini oxumaları tövsiyyə olunur. Müzakirə zamanı kitabxanaçı oxuculara S. Elcanlı ilə bağlı anket sorğusu təqdim edir. Daha sonra o, oxuculara Sadıq Elcanlı haqqında qısa məlumat verir.

Kitabxanaçı: Ömrünü, illərini, zəkasını vətəninə, xalqına həsr edən az sənət adamları tapılar ki, öz mövqeyinə axıra kimi sadıq qalsın. Özü, sözü, məsləki, əqidəsi yalnız qəlbinin diktəsi ilə döyünsün. Yaşadıqlarını, gördüklərini, səmimi duyğularının dili ilə kağızı köçürsün. Sevilib, seçilsə də, sənətdə yüksəklərə ucalsa da, yenə qəlbinə, ruhuna xəyanət etməsin. Sadıq Elcanlı da bu müsbət xüsusiyyətlərin hər biri var.

Sadıq Elcanlı qədim Şabranda-dağ ilə dənizin görüşdüyü yerdə dünyaya gəlib, dağdan ucalığı, dənizdən dərinliyi əxz edib. Sadıq Elcanlın yaradıcılıq istiqaməti olduqca genişdir. O, həm ciddi yazıçı, ədəbiyyatşünas, tənqidçi, həm də jurnalist, publisist, redaksiya rəhbəri, Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin “Ədəbi-dram Verilişləri” baş redaksiyasının baş redaktoru olmuşdur. S. Elcanlı onlarca hekayə, povest, roman, yüzlərcə publisistik, ədəbi- tənqidi məqalə, esse,

resenziya, silsilə ədəbi-bədii verilişlərin, bədii və sənədli filmlərin müəllifidir. Azərbaycan, çağdaş nəsrində və publisistikasında özünəməxsus mövqə sahibi, Milli televiziyanın “Ədəbiyyat və publisistika” redaksiyasının baş redaktoru, respublikanın “Əməkdar jurnalisti”, istedadlı yazıçının ədəbi tənqidimiz tərəfindən ədəbiyyatımızda yeni yol” kimi qiymətləndirilən, mifoloji-fantastika janrında yazılan “Qanlı quzğun meydanı”, “Yaddaş yarası” romanları və bir sıra əsərləri qılınc-qələm qüdrətli tariximizə, milli yaddaşımıza Türkcülük, Azərbaycançılıq istiqamətində üz tutur, böyük tarixi gücün, xilaskar yaddaş enerjisinin bu günə ürək söhbətinə, çağdaş söhbətinə, çağdaş mənəvi mühitimizə nəqlinə, transformasiyasına can atır, uğurlu milli özünəqayıdış modelləri təklif edir. Publisistik Sadıq Elcanlı bir neçə kitaba öz imzasını qoymuşdur. Tələbək dövründə kiçik həcmli hekayələr yazan Sadıq Elcanlı getdikcə yaradıcılığının sərhədlərini genişləndirib. İri həcmli əsərlər onun müxtəlif illərdə dərc olunan bir-birindən maraqlı əsərləri ayrı-ayrılıqda oxuculara təqdim olunur. Yazıçının iri məzmunlu əsərləri ilə yanaşı kiçik əsərləri, hekayələri də oxucular tərəfindən bir mənalı qarşılanmış və sevilərək oxunmuşdur. Naşirin hekayələrində də, povestində də insan aləminin sirli səsinin sorağına diqqət, insan mənəviyyatının sirlinə varmaq, bu yolla insanı da, həyatı da bədii idrak meyli səciyyəvidir. Daxili-mənəvi aləmin ruhunu, mənası və səs ahəngini, psixoloji aspektdə insanın özünü və bütövlükdə həyatı ifadə etməsini yazıçının duymaq və dürüst yaratmaq cəhdi, öz səsi ilə ifadəsi əsasən uğurlu görünür, yaxşı təsir bağışlayır. Kitabxanaçı qısa tanışlıq verdikdən sonra yazıçının bir neçə hekayələrinə keçid alır. Bu hekayələrindən biri də, “Sirli səs sorağı” hekayəsidir. “Sirli səs sorağı” hekayəsində müharibədə

üç oğul itirmiş Aran kişinin şəxsiyyəti, itkisindən doğan acını ona unutduran ömür-gün yoldaşı Cahan arvad, bir də halal əməyi canlandırılır. Qoca qazmaçının istifadəyə verdiyi üç yanaşı quyu onun ürəyində üç oğul olub, ürəyinin dayağıdır. Onsuz da, “hərdən itdiyini, açıq-aşkar azdığını hiss edən” Aran kişi Cahan arvadı da itirir, nefti tükəndiyindən quyular da bağlanır. Zəhməti ilə ümid və təsəlli tapan qoca indi üç qəbirlik buruq qəbiristanlığını bütöv şəxsiyyətinin ləyaqəti ilə yaşaya bilir. Sadıq Elcanlının digər əsəri isə “Ömrün son qərənfilləri” əsəridir. Ömrün drammatizmini yüksək mənəvi ləyaqətlə yaşamaq “Ömrün son qərənfilləri” hekayəsində irəli sürülür. Buruq ustası Kərim kişi günlərin birində”...iş yoldaşlarının pul yığıb aldıkları qiymətli hədiyyəni qəbul edərək təqaüdə çıxdı”. İlk asudə günlərinin dadı ötüb, şitlik üzə çıxdıqca, itki duyulduqca darıxan Kərim kişi gənc qızdan zövq alıb, meylini ona salsa da, itirdiyini tapa bilmir. Qoca neftçi ilə gənc qızın mənəvi ünsiyyəti, qızın ona qərənfil verib toyuna çağırması Kərim kişinin özünü tapmasına kömək edir. Kərim kişi toya yox, işə gedir, özünə sədaqəti ilə özünü tapır. Özünü təsdiqə çatır, ömrünün mənasını müəyyənləşdirir. Kitabxanaçı digər hekayələrə keçid alır. “Dostlar”, “Qəribçilik” tənqidi psixologiya ilə seçilir. “Dostlar”dakı Məsti öz həqiqi adı çoxları tərəfindən unudulmuş adamdır. Özünəxəyanət, mənəvi saflığa və halal torpağa biganəlik, eyni zamanda nə vaxtsa kiminsə onu-aldadılmış dostu duyacağına ümidi Məstini məst edib, qəribələşdirib... “Məstiyə Dəşti... halalca dost idilər”-sərrast və güclü kinayədir. Özü içməyən, içirən Dəşdiyə, onun “dost” luğuna sədaqəti nəticəsi idi ki, Məsti məst olub özünə xəyanət yoluna düşmüşdü. Dəşti Məstinin torpağını ələ keçirib, üzüm əkib şərab çəkir. Məsti halal torpağa qayğısızlığı və şəraba bağlanmağı ilə, halalı qorumağı və kiməsə ümidi ilə özünü itirir.

Əsl səbəb olan Dəşti ağıl verdikdə isə, sözləri düz gəlmir. Cavan yazan Saday da onu işçi və icən kimi görür, adam kimi-özünə halallığa niyə və necə xəyanət edən, bunu necə yaşayan bir adam kimi görə bilmir. Son ümid də qırılır, ömür də... “Qəribçilik” də psixoloji səpkidir. Egoizmə, harama gedən yollardan insan qərirdir, özünəqəriblik isə mənəvi ölümün astanasındadır... Qəribliyin daşını atmaq zəngin ideya məzmunun qazanır. Bəziləri kimi, iki qonşu-Əli ilə Vəli bunu unutsalar da, təbiət, hətta ölüm özü də unutmağa qoymur. Təbiəti unudanda, halallığı yaddan çıxaranda insan özünü də itirər. Özünə qayıtma qaçınılmaz mənəvi zərurətdir. Yazıçı bunu yaradır.

Kitabxanaçı digər əsərə, “Daha mən də yaşayacağam” əsərinə keçid alır. Hekayədə Sarıyal binəsinin Məşədhüseyn kişi və Kalburşan qaraağacı təhkiyə və təsvirin əsas obyektidir. Sevgisi nakam, ürəyi nisgilli Məşədhüseyn kişi haramdan və şərdən yanıqlıdır, halal olmayanlarla birgə yaşayışdan gileylidir. Haramı aradan qaldırmaq istəyi və buna yetişməməsi imkansızlığın arzuya üstünlüyü onun mənəvi aləmində ciddi dramatism yaradır. Məşədhüseyn kişi real şərin qarşısında qaldı, qəlbində harama nifrət yuva saldı. O, itirə-itirə yaşadı, sevgisi nakam oldu. Şahnaz başqasına zorla verildi, amma kişi mənəvi bütövlüyünü, pisə nifrətini qorudu. O dözdü, yaşadı, onun passivliyi eybəcərliyə qarşı mübarizə fəallığına çağırış olmaq etibarını ilə güclü çıxsa da, hər halda, passivlik olaraq qalır. Bu hekayədə yazıçının uğurları qabarıq şəkildə nəzərə çarpır. Hər şeydən əvvəl, burada üslubun, yazı tərzinin, təhkiyə və təsvir üsullarının tanışlığı aşkar duyulur. Hekayədə onun kimi, ona oxşar yazmaq duyulur, paralellər misallar göstərmək olar, stilizə elementləri güclüdür. Kitabda bədii məkan kimi sözdürülən Sarıyal binəsi orijinal estetik-poetik

tutumu ilə o qədər də seçilmir, Danabaş, Buzbulaq təsiri duyulmaqdadır.

Nasirin hekayələrində psixologizm maraq doğurur. Yazı tərzində üslubi imkanlardan, dildən maksimum istifadə cəhddir, təbiidir. Şirin, tutumlu, ekspressiv bədii dil təbii alınır. Təkrirlərdən istifadə əsasən uğurludur, psixoloji analitikliyi, subyektiv-konkret ifadə etməni şərtləndirir. Ironik yaratma nasirin istedadının zənginliyinə dəlalət edir. Daha sonra kitabxanaçı digər əsər haqqında qısa məlumat verərək bildirir ki, kitabdakı povest “Əsrin qazancı” adlanır. Məhşur yazıçı Sübhan Zəminlini ilan vurur. Zootexnik onu ölmüş görür, üzüyuxarı çevirəndə çaşır elə bilir ki, ölənlə onun özüdür. Pasportunu, qəzetdə onun haqqındakı yazını öyrənir. Onun paltarını özünə götürür, öz paltarlarını ona geyindirir və zootexnik yazıçı kimi yaşamağa başlayır. Hamı onu Sübhan Zəminli bilir, o da bu donu girib, “əsrin qazancı” romanını bitirmək üzrədir. Əsərdən məlum olur ki, yazıçı və zootexnik əkiz imiş, sel beşiyi ilə yazıçını körpə vaxtında aparıbmiş. Povest təsadüflər üzərində qurulmuşdur. Müəllif bu üsulla görünənin nə olduğunu üzə çıxarmağa, “insanın heç vaxt özünün özü ilə eyniyyət yaratmadığını” göstərməyə çalışır. Əsərdə detektiv elementi, bununla bağlı düşüncə və təfərrüfat xeyli yer tutur. Müəllif real, inandırıcı verməyə xüsusi səy göstərir. Əsərdə adı verilməyən Zootexnik Yazıçının kölgəsi olaraq iki adamı tanıdır: özünü və yazıçını. Povestdə yazıçı müəyyən dərəcədə yaxşı bir insan kimi tanınır. Özgə şöhrətini yaşayan zootexnik–yazıçı hamını inandırarsa da, özündən qaça bilmir, özünü yaşamır. Öz hərəkətlərinə “əsrin qazancı” kimi bəraət qazandıрмаğa cəhd edir. Yazıçının ölümü bilinərsə, bu əsər yazılmazdı, bu əsər zootexnikin xidmətidir. Amma bu, kökü çürük

olan düşüncədir. Bu fəlsəfə ilə hər cür rəzilliyi doğrultmaq olar. Həsərinə olduğu hər şeyə qovuşan zootexnik atasının qəbrini, kişinin sel aparmış oğul dərini, öz arvadını, atasız qalmış uşaqlarını düşünür. Müəllif onu yolayrıcında saxlayır. Əsərdə zootexnikin ətrafındakıları yazıçı olmasına inandırması təfərrüatı genişdir, onun yazıçı yerinə yaşaması və məhz Zootexnik kimi yaşaması görünür daha dərinlən və aparıcı şəkildə verilməli idi. Bu problemi dərinləşdirdi.

İstedadlı yazıçının ədəbi tənqidimiz tərəfindən “ədəbiyyatımızda yeni yol” kimi qiymətləndirilən, mifoloji-fantastika janrında yazılan “Qanlı quzğun meydanı”, “Yaddaş yarası” romanları və bir sıra əsərləri qılınc-qələm qüdrətli tariximizə, milli yaddaşımıza, Türkçülük, Azərbaycançılıq istiqamətində üz tutur, böyük tarixi gücün, xilaskar yaddaş enerjisinin bu günlə ürək söhbətinə, çağdaş mənəvi mühitimizə nəqlinə, transformasiyasına can atır, uğurlu milli özünəqayıdış modelləri təklif edir. Əsər Azərbaycan ədəbiyyatında nadir müraciət olunan mifoloji-frantastik nəsrin uğurlu təkrarsız nümunələrini yaradıb.

Sadiq Elcanlı müasir oxucu və tamaşaçının nə istədiyini bilir, çağdaş dövrün nəbzini tutur, aktual problemləri, cəmiyyəti düşündürən problem məsələləri ədəbiyyata gətirir, özünəməxsusü ifadə vasitələri ilə istedadlı yazıçı məharəti ilə qələmə alır. Əbəs yerə onun yaradıcılığının intellektual ədəbiyyata aid etməirlər. Onun əsərlərində tənqid də var, məntiqi nəticə də. Oxucu yazıçının nə demək istədiyini duyur, mürəkkəb ədəbiyyat aləmindən öz payına düşənləri görür. Yaradıcılığının əsas mövzularından biri olan insan və mənəviyyat problemləri hekayələrində də başlıca yer tutur. Yazıçı tez-tez şəhər və kənd

həyatını bir-biri ilə qarşılaşdırır. Hər iki mühitin insanlarını ən incə detallarına kimi təsvir və təhlil edir. Onun əsərlərinin hamısı sanki insanpərvərliyə çağırışdır. Yazıçı oxucularını öz nöqsanlarını görməyə, əməllərini təhlil etməyə dəvət edir. Ədibin hekayələrinin dili də olduqca sadədir, xalq dilinə yaxındır. Hörmətli Sadıq Elcanlı! Sizi 60 illik yubileyiniz münasibəti təbrik edir, sizə can sağlığı, yaradıcılığınızda və işlərinizdə yeni-yeni müvəffəqiyyətlər arzulayırıq.

Ədəbiyyat siyahısı:

- 1.Sadıq Elcanlı. B.; “Gənclik”, 1987.-135 s.
- 2.Sadıq Elcanlı. B.; “Yazıçı”, 1991.-189 s.
- 3.Sadıq Elcanlı. B.; “Gənclik”, 1994.-279 s.
4. Sadıq Elcanlı. B.; “Şirvannəşr”, 2003.-926 s.

Dövrü mətbuatda:

- 1.Məmməd zadə B. “Saflıq sorağında”. S. Elcanlı haqqında // Ədəbiyyat və İncəsənət qəzeti.-1986.
- 2.Şəmsizadə N. “Mifdən qədim adam”. S. Elcanlı haqqında // Ədəbiyyat və İncəsənət qəzeti.-2016.

“Qəhrəmanını həyatdan götürən yazıçı”- Vaqif Musa

Vaqif Musa 1936-cı il yanvarın 15-də Quba rayonunun Rustov kəndində anadan olub. O, Bakıdakı 2 sayılı tibb texnikomunda (1954-1956), sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır. (1960-1965). İlk hekayəsi “Kişi, qadın və qız” 1956-cı ildə “Azərbaycan” jurnalında çap olunmuşdur. V. Musa əmək fəaliyyətinə “Azərbaycan” jurnalının nəsr şöbəsində ədəbi işçi kimi başlamış (1956-1976), 1991-ci ildən ömrünün sonuna kimi Şərq-Qərb nəşriyyatında nəsr şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışmışdır. Yazıçı 1991-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin plenum üzvü olmuşdur. Yeddi kitabın, o cümlədən çox saylı povest və romanların (“Od, yaxud gecə mahnısı”, “Bəyim çayı boyunca”, “Səhər mehi” və s.) “Zülmət”, “Əsrin qazancı”, “Sükutun sönür”, “Bir günlük itki” povestlərinin, “İnsana qayıdış”, “Balaca işığın ölümü”, “Azadlığın sədası” kinossenarisləri, “Qədim bir nağılın qul bazarında”, “Ölünün göz yaşı”, “Kədər kəməndi”, “Daha mən də yaşayacağam”, “Sirli səsin sorağında”, “Sübhün sərin havası”, və s kimi onlarla əsərlərin müəllifidir. 60-80-ci illər nəsrinin tanınmış nümayəndəsi Vaqif Musa gözəl hekayə, povest, roman, tərcümələrin, səhnə əsərlərinin, televiziya tamaşalarının, radio pyeslərin, bir sıra publisistik məqalələrə öz imzasını atmışdır. Onun bədii əsərləri bir çox dillərə: rus, özbək, tatar türk, latış, litva, ukrayna, ingilis dillərinə tərcümə olunmuşdur. Vaqif Musa bədii tərcümə ilə də məşğul olmuşdur. Çoxsaylı tərcümələrindən biri V. Vinçenkonun “Günəşli yer” pyesi “Mingəçevir Dövlət Dram Teatrı” nda göstərilmişdir. Yazıçı S. Endonun “Dəniz və zəhər” əsərini isə kitab şəklində nəşr etdirmişdir. Vaqif Musa 1973-cü ildə çəkilmiş “Qubanın ağ alması” adlı televiziya filminin ssenarisi yazmış,

eyni zamanda dünya ədəbiyyatının bir çox nümunələrini dilimizə çevirmişdir. Yazıcının əsərlərində 1941-1945 müharibəsindən sonrakı Azərbaycan kəndində cərəyan edən hadisələr dolğun şəkildə, bədii boyalarla geniş təsvir olunur. Real həyatdan götürülmüş mövzular oxucuya maraqlı sujetlər, əhvalatlarla çatdırılır. Vaqif Musa nəsrinin dili doğulub boya-başa çatdığı Qubanın Rustov kəndindəki “ Şəkər bulağı” kimi şirin, billur, axıcı və səlisdir. Burada verilən bədii təsvirlər öz orijinallığı ilə seçilir. Yazıcının əsərləri həyatdan götürülmüşdür. Vaqif Musa 1996-cı ilin oktyabrın 24-də vəfat etmişdir. Yazıçı doğulduğu kənddə, Qubanın Rustov kəndində dəfn edilmişdir.

Yazıcını və onun əsərlərini oxuculara tanımaq məqsədilə kitabxanada bir sıra tədbirlər keçirmək olar. Bu məqsədlə kitabxanaçı bir neçə məktəblə sıx əməkdaşlıq edir. O şagirdləri, xüsusən də, yuxarı sinif şagirdlərini kitabxanaya cəlb etməklə Vaqif Musanın əsərləri ilə tanış edir. Kitabxanaya abunə olan şagirdlər Vaqif Musanın müxtəlif adda əsərlərini oxuyub, onun yaradıcılığı ilə yaxından tanış olurlar. Daha sonra kitabxanaçı kitabxanada bir sıra tədbirlər üçün müəyyən olunmuş tarixdə oxucuları kitabxanaya gəlməyə dəvət edir. Kitabxanada yazıçı Vaqif Musadan bəhs edən kitab sərgisi təşkil olunur. Sərgiyə müxtəlif başlıqlar verilir. Məsələn:”Gənclərin sevimlisi Vaqif Musa”, “Vaqif Musa-80”, “həyat cazibəsini qələminin süzɡəcindən keçirən yazıçı”, ”Həyatın axarına ustalılıqla yanaşan yazıçı”, “Qəhrəmanlarını həyatdan seçən yazıçı” və s.

Sərgidə görkəmli şəxsiyyətlərin Vaqif Musa haqqında söylədiyi kəlamlar da yer alır. Həmin kəlamlardan bir neçəsini sizə təqdim edirik.

Görkəmli şəxsiyyətlərin Vaqif Musa haqqında söylədikləri:

1. Vaqif Musanın hekayə, povest və romanlarında gənliyin problem və qayğıları, ciddi mənəvi sarsıntıları çox aydın görünür.

2. Həyatda bir sıra əxlaqi dəyərlərin iflasa uğradığı bir vaxtda mənəvi şüura ötürülən hər hansı bədii ideya şırnağına ehtiyac çoxdur. Elə adından da göründüyü kimi, “Sənin yolunda” kitabı belə bir yazıçı səxavətinin təsdiqidir.

Professor Nazif Ələkbərli

3. Vaqif Musa əsərlərində həyatın axarına çox ustalıqla girir, qəhrəmanlarının daxili aləminə tədricən və əsaslı şəkildə nüfuz edir. Onun təhkiyəsi şirin, dili zəngin və mənalıdır.

Jurnalist Ziyafəddin Bayramov

Kitabxanada Vaqif Musanın yaradıcılığını oxuculara daha yaxından tanıtmmaq üçün onun bir sıra əsərlərini onlarla birlikdə təhlil edir. Kitabxanaçı əvvəlcə Vaqif Musanın həyat və yaradıcılığı haqqında məlumat verir. Yazıçının əsərlərindəki qəhrəmanlar əsasən həyata yeni atılan, özünü axtaran, təsdiq etməyə çalışan, yaxşı bir iş görmək həvəsi ilə çalışan gənclərdir. “Səhər mehi” nin baş qəhrəmanı Səmirə kənddən şəhərə təhsil almağa gəlmiş, lakin ali məktəbə qəbul ola bilməyərək, fabriyə işə girmiş bir qızıdır. Səmirənin aləmi təkcə yazıçının və onun öz dili ilə deyil, onun özünün və rəfiqələrinin “dəftərləri” vasitəsilə açılır. Səmirə ilk məhəbbətində uğursuzluğa düçar olsa da, olduqca nikbindir, iş yerində özünə nüfuz qazanır, irəli çəkilir. “Sənin yolunda” povestinin qəhrəmanı Çıraq da öz fəallığı, həyata və müasirlərinə təsir etmək bacarığı ilə fərqlənir. Onun da gündəliyi yazıçının əlinə “düşür” və yazıçı bu gündəliyin cazibəsini öz qələminin süzɡəcindən keçirir. Kitabxanaçı qeyd edir ki, kitaba daxil olan əsərlərin ən lirik xətti məhəbbət xəttidir. Yazıçının qəhrəmanları sevgi meridianlarında maraqlıdırlar, sevgiyə cavab verirlər, aldanırlar, səhvlərdən qurtulurlar. Ümumiyyətlə, məhəbbət və sınaq Vaqif Musanın diqqət yetirdiyi ən önəmli prinsiplərdən biridir. Çünki məhəbbətdə xüsusən xalqımızın milli-əxlaqi düşüncəsində eksperimentçilik yoxdur. Vaqif Musanın kitabına onun eyni adlı romanı və “Sənin yolunda” povesti daxildir. “Bəyim çayı boyunca” romanında adi bir kəndin

quruculuq, təsərrüfat işləri, bu kəndin təmiz qəlblı adamlarının mənəvi dünyası və məişəti kimi ciddi bir məsələlərin bədii həlli qarşıya məqsəd qoyulmuşdur. Müəllif bu niyyətlə gəncliyi ciddiyyətli, keşməkeşli keçən, ömrünün erkən çağlarında həyatın şirinini və acısını (daha çox acısını) dadmış bir insanın taleyini romanın sujet xəttinə çevirmişdir. Maraqlı cəhətdir ki, romanda müəllif bir kəndin tarixinə cevrilmiş dünəninə ara-sıra qayıtmaqla bizi müharibənin törətdiyi cinayətləri xatırlamağa, bu müharibənin bir kəndə vurduğu yaraları ümumiləşdirməklə oxucuda ona nifrət yaratmağa nail olur. Əsərin qəhrəmanı olan Ağayar bu dünyada iddiası olan, şirin, zəhmətsiz həyata can atan adam deyil. O, həm də haradasa içində insanlara yaramaq kimi gözəl bir keyfiyyətin işartıları ilə yaşayan adamdır. Bəs Ağayarın Töhmər kəndinə, daha doğrusu, öz doğma kəndinə, öz həmkəndlilərini birdən-birə niyə narahat edir? Belə bir hadisə ilə başlanan roman öz kəskin sujeti ilə, dramatik gərginliyi ilə maraq doğurur. Bu kəskin və gərgin sujeti yaradan xüsusi halın ovqatına uyğun da romanın təhkiyə üslubu var. Məsələ burasındadır ki, kiçik yaşlarından qara müharibənin qurbanı olan, atadan yetim qalıb uşaq evində böyüyən, sürücülük vəsiqəsi alıb ömrünü-gününü, taleyini bir dəfəlik bağlamaq arzusu ilə yaşadığı şoferlik peşəsi ilə bir uşaq vurmasına görə lap tez ayrılan, bu ayrılığı özünə dərd edən Ağayar qəflətən can üstə olan nənəsindən köhnə ata-baba evində atasının çoxlu qızıl gizlətdiyi xəbərini öyrənir. Qızıl söhbəti maşınla vurduğu uşağa görə öz rəsmi cəzasını çəkib qayıtsa da, bu uşağın obrazını daim qəlbində gəzdirən, içində gizli bir xeyrxahlıqla yaşadan Ağayarın adamlığına qalın bir pərdə çəkir. Uşaq evində, sonralar isə həbsxanada kənd xarakterindən, təmizlik və sadəlikdən uzaqlaşmış Ağayarın doğru yola qayıtma prosesinin bədii həlli oxucunu razı salır. Kənd adamları bir qütbdə, Ağayar

isə tamam başqa qütbdə dayanır. Ağayar atasının qoyub getdiyi, ancaq hələ də qapının başında yatıb qalan qızıla arxayındır. Bu arxayınçılıq onda adamlara, kəndə etinasızlığı gücləndirir, özünü onlardan üstün tutmaq üçün əlində əsasa çevrilir. Amma bəzən o qızılın yerində olub-olmamasına şübhəsi də olur. Bir neçə dəfə qızılı qazıb lap götürüb anında bu fikrindən dönməsi, mücrünü açmağı sabaha saxlaması da bu şübhənin doğru olmadığından, reallaşacağından olan qorxusundandır. Ancaq romanın maraqlı cəhəti orasındadır ki, Ağayar qızılı qazıyıb çıxarmağı ləngitmə prosesində yavaş-yavaş adamlaşır, adamlara yovuşur, elə-obaya qaynıyıb qayıdır. Köhnə həbsxana dostu Mustafanın kənddən toyuq- cücə oğurlamağının Ağayara təsiri bu dönüş bəlkə də başlanğıcdır. Oxucu məhz bu nöqtələrdə Ağayarın əsl siması ilə tanış olur. Ağayar kəndin namusunu çəkir, el-obanın qədrini bilir. O el-obanın ki, Ağayarın bütün bədxahlıqlarına baxmayaraq ona bir parça yer verib, ona iş verib, ona inanır. O el-obanın ki, orada Ağayarın Zərəfnışan kimi gözəl-göyçək, sevdiyi bir qız var. Artıq Ağayar qaynayır, qarışır, yavaş-yavaş əlinə yatan iş də tapır. Beləliklə, Ağayar öz kökünə, öz yurduna tamam qayıtdığı bir anda qızılı divardan çıxarır. Qəribədir ki, qızıl onun üçün dünən arzuladığı qızıl deyil. O, hiss edir ki, Zərnişan kimi bir qız var-dövlətə, qızıla nifrət edir. O, görür ki, bu kəndin körpü tikintisində işləyən sadə adamları qəlbən ondan çox-çox varlıdılar, təmizdirlər. O, görür ki, kənd Soveti sədri Səfər kişi ona qəlbən yanır, hörmət edir. Adamlar ona inanıb ticarət işi etibar ediblər: Ağayar neft satır. Elə bu məqamlarda kəndə Ağayarın yanına “qonaq” gəlmiş Mustafa yenidən oğurluq edir və Ağayar bu hərəkəti üçün onun dərslərini verir. Özünü təhqir olunmuş hesab edən Mustafa gecənin oğlan çağında Ağayarın satış üçün gətirdiyi neft çənlərinə od vurub qaçır. Çənlərdən ətraf od alır. Haya gələn

adamlar və Ağayar özü nə qədər çalışırlar alovu söndürə bilmirlər. Uşaq evi od tutub yanır. Onu da deyim ki, uşaq və uşaq evi lirik bir ovqat kimi bütün əsər boyu Ağayarın qəlbinin ovqatı ilə paralel verilir. Uşağa və uşaq bağçasına Ağayarın məhəbbəti onun insana məhəbbəti kimi ümumiləşdirilir. Uşaq evinin yanması faktı Ağayarın qəlbini təlatümə gətirir. Ağayar hələ tamam-kamal saymadığı qızılları mücrü ilə birlikdə kənd Sovetinə-Səfər kişiyyə təhvil verir, uşaq evi tikilməsinə sərf olunmasını xahiş edir. Bu final göydəndüşmə deyil. Yazıçı obrazı bu finala tədricən hazırlayır və əsərin sonunda Ağayarın bu hərəkəti oxucuya təəccüb doğurmur. Romanın bir çox səhifələrində artıq təfərrüfat, artıq səhnəyə epizodların olmasına baxmayaraq, ümumən əsər maraqla oxunur. Qeyd edim ki, “Bəyim çayı boyunca” romanını daha çox özünün ideyası, insanı mənəvi cəhətdən insan görmək kimi yüksək ideali özündə daşması ilə daha çox maraqlıdır. Bu cəhət nə qədər güclü olsa da, yalnız sənətkarlıqla qovuşandan sonra əsl məqsədə qovuşmaq mümkündür. Ümumiyyətlə, Vaqif Musanın əsərlərində müəllif bu günkü həyatımızın müxtəlif sahələrində müraciət edərək mürəkkəb, dolğun obrazlar qalareyası yaratmışdır. Oxucu dərhal bu obrazlarla ünsiyyətə girir. Və həyatın bir çox sahələri ilə tanış olur.

Hər zaman Vaqif Musaya yubiley gecəsi təşkil olunur. Yazıçının doğulduğu Rustov kəndində büstünün qoyulması, Quba şəhərində yeni küçələrin birinə onun adının verilməsi, əsərlərinin üç cildliyinin və son əlyazmalarının çap olunması təşkil olunmuşdur. Onun Rustov kəndindəki məzarı tez-tez ziyarət olunur.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Vaqif Musa. B.; “Gənclik”, 1967-56 s.

2. Vaqif Musa. B.; “Gənclik”, 1973-162 s.
3. Vaqif Musa. B.; “ Gənclik”, 1982-297 s.
4. Vaqif Musa. B. ; “Gənclik”, 1982-296 s.
5. Vaqif Musa . B.; “ Gənclik”, 1984=194 s.

Dövri mətbuat:

1. Məmmədova S. “Qəhrəmanın təkamülü” V. Musa haqqında // Ədəbiyyat və İncəsənət qəzeti. 1984.
2. Ələkbərli N. “Məhəbbət sınaqları” V. Musa haqqında // Ədəbiyyat və İncəsənət qəzeti.
3. Bayramov Z. “Yazıçının yubileyi qeyd olundu”. V. Musa haqqında Ədəbiyyat və incəsənət qəzeti.

Tərtibçi:

Aynurə Əliyeva

Redaktor və
buraxılışa məsul:

Şəhla Qəmbərova

“Mənəvi saflıq sorağı-Sadiq Elcanlı yaradıcılığı” Sadiq Elcanlının 60, “Qəhrəmanını həyatdan götürən yazıçı”- Vaqif Musanın 80 illik yubileyi münasibətilə yazılmış metodik vəsait.

Bakı – 2016